

קב

הלכות דעתות

כז. הבא ליטול עצה מחייב חייב ליעץ לו עצה ההוגנת לו, וכל מה שהיה הוא עצמו עושה, כן חייב ליעץ לחברו, אבל המיעץ עצה רעה לחברו, ובפירושו אם העצה היא טובה במקצת אבל אינה העצה הכי טובה לו, ומיעץ לו כן כדי להכשיל חברו או להרוויח לעצמו, עובר משום לפני עור לא תתן מכשול (ויקרא יט' יד) ונאמר ארור משגה עור בדרך (דברים כד' יח'). ואם יאמר אני נתכווני לטובתו, לכך נאמר ויראת מלאוקין, שהשם יתברך מבחין אם באמת כוונתו היתה לטובה הבא ליטול עצה או לא. ואם בא לחברו ליטול ממנה עצה, ורואה שעיל ידי שיתן לו עצה ההוגנת הוא בעצמו יפסיד, אז תלוי זהה, אם יכול להוציאו ולומר לו זאת העצה הכי טובה לך, אך בדרך הזה יש הפסד לך, ונא אל תפסידני, יעשה כן. ואם איןנו יכול לעשות כן, יסלק עצמו מליעצטו, אך ככל אופין אסור לו ליעצטו עצה שאינה לטובתו, ואם כוונת הבא ליטול עצה לרעה, אז מצוה לרמותו כדי להכשילו.(פ)

כח. המקלל את חבריו בשם ית' או בכינוים בכלל לשון חייב מליקות, ובעוננותינו הרבים יש שאינם נזהרים בזה ואומרים בלשון לעז. ועובדרים בזה על לאו של תורה. וכן אסור לקלל בלי שם ובלא כינוי או לקלל קללה הבאה מכל ברכה כגון שאומר אל יהיה פלוני ברוך לה' וכדומה, ומכל מקום בזה אינו חייב מליקות.(צ)

סימן כו

דיני מצוח לדון את חבריו לכף זכות

א. מצות עשה מן התורה לדון את חבריו לכף זכות שנאמר בצדק תשפט עמידתך (ויקרא יט' טו). כיצד, אם ראה ירא שמים עושה דבר שקרוב מאוד שהוא דבר עבירה מכל מקום אסור לדונו לכף חוב, אלא חייב לחפש עליו זכות ולדונו לכף זכות. ואם עבר וחדרו, על זה אמרו חכמים החושד בכשרים לוכה בגופו.(ט)

ב. היה האיש בינו לבין, שבדרך כלל נזהר מן החטא, ולפעמים נכשל בו, אם הדבר ספק השkol חייב להטות הספק ולדונו לכף זכות. אבל אם כף חוב מכריע הרבה,

דווקא לצורך כיווץ בזה שהוא מצוח.
פ. תוריך על הפסק לפניו עור, רמב"ם הל' רוצח פ' יב' הל' יד', מסילת ישרים פרק יא.

צ. קצש"ע ר' ג'.

א. עיין ח"ח בפתחה עשין סעיף ג', ובשלו הרע כלל ג' סעיף ז' ובכמ"ח שם ושם. ונתקארו כל מקורות הדינים האלה (ומש"כ ואם עבר וחדרו הוא מלשון הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה אבות פרק א' משנה ו'). וע"ע ק"י סימן כג'.

היטב) אסור להכלימן, וממילא יש בזה אייסור חמור דהלבנת פנים, והנה עליה ברעתיה דرك לצורך תלמוד תורה הותה, אך גדול אחד שליט"א אמר לי דכל שהוא לטובתם, מותה. אמן על כרך צרך לומר דהני מייל' דבריהם שהם תועלת ברור כתורה ויראת שמיים ומדות טובות וכן אומנות, אבל אם יודע אומנות אחת, מבואר בಗמרא מכות (ח): אסור לאב להכotta בנו ללימודו אומנות שנייה, וזה לגבי הคำמה, ולכן

הלכות דעתות

קג

שקרוב הדבר שהיה באמת עבירה, ורחוק הדבר משום זכות, אף שאין בו איסור לדונו לכף חוב, מכל מקום מצוה לדונו לכף זכות. ועל כל פנים יהיה הדבר בגדר ספק. ג. ואם בחנותו שאין יראה שמים בלבד כלל, או רוב מעשו לروع^(ב), יש לדונו לכף חוב, אף אם הדברים נוטים לכף זכות. והנה גם במקומות שמותר לדון לכף חוב, מכל מקום אין לעשות לו שום מעשה רע שלא על פי דין. וכן אין לדבר עלייו לשון הרע או רכילות אלא על ידי הוראת חכם שירודע כל הדינים השיכרים זהה.

ד. נראה לי דיש לדון כל אדם לפי העניין. אדם נחשב צדיק לפי העניין ההוא חייב לדונו לכף זכות גם אם הקף חוב מכريع הרבה. ולמשל אם ראה יהודי מדקדק במצבות מחלל שבת בדבר הידוע לכל שהוא חילול שבת, חייב לדונו לכף זכות אף אם הקף חוב מכريع הרבה, שיש לומר שבודאי היה כאן עניין פיקוח נשלה, אלא אם כן בירר באופן ודאי שהוא כן. אמנם אם האיש הזה סייר לשון הרע, ואין ידוע כמדקדק בזיה מאוד, הרי דיןנו כבינוי. וכן להיפך, כגון אם היה מוחזק באיש שפוץ בעיריות שבין אדם לחברו, עד שנחשב רשע לגבי עיריות ההן, ובא אחד וסיפר לו שהאיש הזה העביבו, אין צורך לדונו לכף זכות ולומר שלא היה המעשה, אלא מותר להאמין, שהרי זה מתאים להנחת איש הזה, (אם ניש לדונו לכף זכות מצד אחר שעלה פי חינוך שקיבל איינו יודע גודל חוב המצאות בדברים אלו) אמנם אם ראה האיש הזה מחלל שבת, אין דיןנו>Create a new page for the continuation of the text.

ה. ויש כלל גדול בעניינים אלו. לדעתם האדם רואה איזה מעשה שנראתה לעולמה גדולה, ואני רואה בהצד זכות לחברו כלל, וזה בא לו מתוך חוסר התבוננות, שאילו יחשוב אוזות חברו, ימצא לפעמים שאולי היה שוגג בהזה, או אולי איינו יודע חומר האיסור, ואולי לפי החינוך שקבל היה חושב דבר זה לדבר טוב. או אולי היה המציאות קצת אחרת مما שקרה בעתו או ששמע מאחרים. ועוד יש לו לחשב, שהרבה פעמים רואה מדעה רעה באיזה אדם, ואם היה אותה המדעה באחיו, וכל שכן בעצמו, ודאי היה מעלים עין מזה. ורק מפני שהוא אצל אדם אחר מסיתו היצר הרע שלא להנצלויות שיכל האדם تحت בעד חברו, ועל ידם ממש יהפכו הדברים מן סוף להנצלויות לאלה שהוא מזה. אמנם הכתוב אומר לרעך ממוק (שם שם יח'). סוף דבר, אין עליון זכות, ולא עליה בידו, יתבונן بما שאמרו חז"ל (אבות פרק ב' משנה ד') אל שבין אדם לחברו.

ו. ומה יעשה האדם אם ראה אדם עושה דבר עולמה, ודרש וחקר בכל כוחותיו לחפש עליון זכות, ולא עליה בידו, יתבונן بما שאמרו חז"ל (אבות פרק ב' משנה ד') אל

ב. לשון רבינו יונה שער ג' אות ריח.

להיות נחשב צדיק גמור בעניין אחר או לא דיל' רמאחר שפרק קצת באיזה עניין שוב אין מתחזקים אותו ביש"ש כי' עד שנחוזיקנו לצדיק גמור לעניין מצווה אחרת וצל"ע.

ג. הארוכתי בזה בסימן יא' סעיפים ז' ח' ע"ש, ומ"כ כאשר איש ישראל מסופקni אם יכול

קד

הלבות דעתות

תדרין את חברך עד שתתגעה למקומו. ואילו אתה הייתה במקומו, עשיר כמותו או עני כמותו, עם חינוך כמותו שהוא קבל, הידעת במדותיך שלא היה עושה כמות שהוא עושה. (ובזה יסתמכו פיות של איש אנשים שישו צאות שמוועות עוללה על איש מוסד תורה חס ושלום, שחוץ מה שבדרך כלל השמוועות הן שקר בעיירן, ואם לא בעיירן לכל הפחות בחילקן, וכל שכן על ראי שמים נתחיבנו לדון לכף זכות גם כי קרוב הדבר לננות לכף חוכ, ועוד שם יתבונן הרבה ימץא כמה וכמה אמתלאות והתנצלויות, כגון שאולי הטעו אותו וכדומה. ואסור להאמין לשמוועות או לעתונות המכחישים זה ואומרים שעשו בזיד. וחוץ מזה, נניח שחיליה עשו איש עוללה חס ושלום לצורך מוסד תורה, צריך האדם להתאר לעצמו איך מרגיש אדם שעול תקציב מוסד תורה על שכמו, ושיום יום עליו לאסוף נדבות מאנשים שחיים חי דשן ואני מוכנים למסור מרבית ההון לעמלי התורה, ויחשוב אילו היה הוא במקומו, האם הוא היה יותר טוב ממנו או גרווע ממנו, ויחשוב שגם מנהל המוסד הזה לא היה צריך זהה, שהרי היה יכול לפרש לחיה עולם הזה ולהיות בעל הבית מכובד, והוא פרש מהబלי עולם הזה לחיה דוחק כדי לשאת עולו של תורה, ומה אם מתוך הדחק עשה שגיאה ועולה, האם נגרע ערכו לגמרי על ידי זה, וכשיחשוב מחשבות כגון אלו ודייתו. ואדרבא ימחרו לעוזו, ויקיימו בהזה מצות עשה דוחי אחיך עטך (ויקרא כה' לוי) חוץ מה שיש בהזה מצות החזקת התורה. (אמנם חיליה למנהל המוסד. עצמו חס ושלום לחשוב שמותר לו לעשות איש עוללה כל שהוא לטבות התורה, וקרא חפה בכיספים אלו של שקר, ואסור לעשות שום עבריה כדי להחזיק תורה, כתיב שארית ישראל לא יעשה עוללה וכו' (צפנוי ג' י). וכל דברינו אינם אלא לשאר אנשים, שהם מחוויבים ללמידה זכות על אותם שחס ושלום שגו בהזה).

ז. כשם שמחוויב לדון אדם מישראל לכף זכות כן מחוויב לדון כל עדה ועדת מישראל לכף זכות, ואם רואה מנהג מוזר, לא יבזה אותם (זהה נכנס גם בכלל לשון הרע) ואף שאינה מצדקת לפי דעתו, על כל פנים לא יבזה אותם. והנה ישראל נפזרו בגלות המר הזה לכל קצווי העולם, ובכל מקום היה להם נסיוונות מהගוים שהיו שם, ובדרך כלל בכל עדה ועדת מישראל יש להם מעלות וחסידות לפי המקום והמציאות שנמצאו שם מאות ואלפי שנים, וטבח האדם להעלים עין מהחסידות עצמו ועדתו, שהם נראהים אצלו "נורמלים" ו"טביעים" ושל אחרים הם מוזרים בעיני. ולכן צריך האדם להסביר אל לבו, שאילו אני גדולתי באותו עדה, גם אני היה כמותם. וזה המציאות שאני לא גדולתי בינהם זה לא מצד חכמתי, אלא גזירת מלך שאהיה נולד להורים שלי במקום פלוני, והיאך ארגיש יותר טוב מהם, שכמוהם כמוני חלק מעם הש"ת ואהובים אצלו. ואם אין עושה כן, אלא מבזה אותם לבבו, וכל שכן אם מגנה אותם, הרי הוא בכלל בעלי ליצנות ובעלי לשון הרע.

ח. וכל שכן על ישראל בכלל, שהם עם הש"ת וסגולתו, חמדת עליונים ותחתונים,

קה

חלבות דעת

כמה אדם צריך בדיורו ליזהר מלהגיד עליהם גנות, אלא יחפש עליהם זכויות, בין בדיורו בין אדם לחברו ובין בתפלתו. ט. שאלות את מREN הגאון ובי חיים עוזר זצ"ל כל מה שברא הקב"ה בעולם יש לו איזה תועלת, מה תועלת יש ב"שכל עוקום". וענה מREN הגאון זצ"ל לדון לכף זכות, והביא ראייה מהמעשים שהובאו במסכת שבת דף קמ"ז עיין שם.⁽⁴⁾ ומماחר שזה תכלית בריית "שכל עוקום", יש לאדם להשתמש בכך "שכל עוקום" שלו לתפקיד זה, ויתיר שכלו לחשوب כל אמתלאות והתנצלויות על חברו, אף על פי שאינם על פי שכל הישר, וכל זה כדי לדון חברו לכף זכות, שזהו רצון השם יתברך, שנדונן חברי בצדקה, ונכריעו לטוב, והדין חברו לכף זכות, מדה נגד מדה, גם ה' יתברך ידינהו לכף זכות.

סימן כח

חלבות לייצנות

א. מדת הליצנות היא להטלוצץ ולבזות אנשים או פעולות. אסור לדבר ליצנות שנאמר ודברת בם (דברים י' ז) ולא בדיורים בטלים, וליצנות ודאי בכלל זה.⁽⁵⁾ ומלבד היותו איסור בפני עצמו, הוא גם שנייה לעבריה, (רצו לומר שגורם עבירות הרבה) ומעבריה יראת שמיים. וכל המטלוצץ נופל בגהנום, וישראל בגין עליון, והוא קשה שתחלתו ישראלין וסופו כליה. (ב) וכת ליצנים הוא אחד מרבע כתות שאינן מקבלות פני השכינה. ובכלל זה הקורא בספרי מיניהם, וספרים ועתונות שיש בהם מינות או ליצנות או זנות וניבול פה וכיווץ זהה, דכל אלו בודאי מקללים ומטמאים בדיורו וגם נפשו, ואין לך ליצנות גדול מזה שמטלוצץ על הצלם אלקים בתוך האדם וקדושת נפשו, והוא בכלל הקורא בספרים החיצוניים שהחומרו חז"ל מאד בדבר. (ג) (ועיין בסעיף יא' העורה נחוצה).

ב. כל ליצנות אסור חוץ מליצנות של עבודה זרה. (ה) והוא הדין דמותר להטלוצץ מאנשים שמיליגים על התורה ועל המצוות. (ו) ועיקר כוונתו בכל זה יהיה כדי לבזות העבודה זרה והמיןות, ולא כדי ליהנות מליצנות.

ה. מגילה כה: ..

ד. מפי מורי הגאון ובי ירוחם גארעליך זצלה"ה.

ו. חותבת השמירה פרק יב. והנה סתמתי בפניהם,

א. ח"ח חותבת השמירה פרק ט.

וכלומר שדין זה שיך גם בזוה"ז, ואע"ג דברך

ב. עבודה זרה ייח: וע"ע מסילת ישרים פרק ה.

כל נידונים בתחום נשכחו, מ"מ ה"מ בגופם,

ג. סוטה מב.

אבל מעשיהם בודאי הם מעשים של כפירה

ד. חותבת השמירה פרק ט. הוספה אין לך ליצנות

ופריקת על, והרי עיקר הליצנות הוא על

המעשים, וכמ"ש בפניהם.

וכי ביאור למה זה נקרא "לייצנות"